
CAPUT IX.

De jecinoris morbis.

PLURIMIS morbis ideo patet jecur, quod bilis multis modis vitium facit, ex qua fere oriuntur hujus visceris mala. Omnium autem frequentissimum est *icterus*; in cujus naturam, quoniam ea, quae super illo traderunt auctores, Mihi minus satisfaciunt, paulo accuratius inquirere lubet.

SECTIO I.

Icterus.

BILIS est sapor quidam naturalis, hoc est, mixtura ex oleo, aqua, & sale tam volatili quam fixo composita, ad varios fabricae animalis usus in hepate e sanguine separata. Nil mirum igitur, cum sanguis ipse modis quam plurimis corrumpi possit, humorem hinc interdum officiis suis ineptum reddi. Peccat autem non raro lentore, nonnunquam etiam nimia raritate. Illud ubi est, obstruuntur glandulae huic secernendae aptae, & exigua copia in canaliculos suos derivatus liquor in iis haeret; in-

inde jecur durum evadit, nascunturque sub ejus tunica congeries albae, saponem crassorem referentes. At non tantum ab impedito bilis transitu propter visciditatem, sed etiam a raritate ejus provenit hic morbus. Sal enim volatilis, quem partim bilem componere diximus, nimis abundat; unde tenuis nimirum & calidus humor intestina plus satis irritat. In priore casu adstrictior est alvus, faecesque crassae, argillae vel luto similes, aegre dejiciuntur; in posteriore diarrhoea, cum febre & liquidis flavisque dejectionibus, assidue sollicitat. Illi morbo obnoxiosus reddit vita desidiosa, sine debitis corporis exercitationibus acta; salis enim defectu pars bilis oleosa concrevit: hoc plurimum ii laborant, quibus facultates suae inutiles sunt; & qui genio indulgentes vino meraciori corporis humores accendunt.

SED & alia est icteri species, his quas descripsimus causam habens prorsus dissimilem, quae a nervorum convulsionibus originem trahit; nempe cum humor ille subtilis & elasticus, quem vehunt, acritudine & vi nimia praepollens, bilis canales ultra modum constringendo per hepar illam transire non sinit; unde in sanguine exsuperans in quascunque corporis partes diffunditur. Tale quid cruciatibus colicis, quin & ictibus viperarum, supervenire jam olim ostendimus (a).

NEQUE adjicere alienum erit, constrictionem

(a) *Mechanical account of poisons, Essay I, edit IV.*

nem non huic similem, sed ab ipsa glandularum in abdomine induratione factam, interdum evenire, jecinore & vesica ejus bile distentis, cum tamen nulla hujus portio in intestina delabi possit. Vidi olim in nosocomio insigne hujus rei exemplum. Vir quidam operarius annorum quadraginta & duorum, cum ante quinque menses ab acuta febre convalesceret, sensit in hypochondrio sinistro inflammationem; qua repressa, in icterum pertinacem incidit, alvo faecibus albis adstricta, brevique periit. In aperto abdomine fluitabant sanguinis, ad sensum saltem, sinceri librae quatuor. Mirantibus unde is effluerat, se visui obtulerunt membranulae quaedam, quasi dirupti sacculi fragmenta, putrido hic loci & corrupto omento. Pancreas autem non scirrhus tantum, sed & cancro occupatum fuit; ex illo enim inciso in Chirurgi faciem lymphae guttulae aliquot acres adeo & corroderes prorumpabant, ut cutem non secus, ac oleum vitrioli, laederent. Lien etiam scirrhusus erat. Vesica felle maxima, & bile repleta; non flava, sed viscidior, & obscure virescente. Hepar nusquam induratum; & ubicunque inflingeretur vulnus, similem humorem profudit. Universas denique corporis partes, membranas, adipem, glandulas, imo ipsam costarum substantiam, colore flavo suffusas observavimus; fibris muscularibus solum exceptis, quae nusquam erant infectae. Ex vesica autem digitis compressa nihil bilis in intestinum effluxit; ita enim, quasi injecto vinculo,

eulo, contractus erat, qua ductus hepaticus cum cystico in unum coit, hujus meatus, ut stylum non caperet. Hanc narratiunculam ideo memoravi, ut manifestum fieret, ex causis quam variis, iisque etiam interdum mortiferis, oriatur hic morbus.

MULTIPLEX adeo malum multiplicem curationem desiderat. Ubi alvus cum faecibus coloris cinerei vel albidi est adstrictior, medicamenta *saponacea* cum per se, tum *rhabarbaro* conjuncta; necessaria sunt. Cum fusior est, non tam comprimere, quam moderari illam oportet; in primis ope *rhabarbari*, admisto remedio anodyno. Nusquam autem magis conveniunt somno & dolori sedando apta, quam illis in casibus, quos a constrictione canaliculorum, qui bilem ferunt, nervorum convulsionibus orta, provenire diximus. In omnibus autem icteri generibus, si inflammatio adsit, sanguis detrahendus est; quin etiam vomitus plerumque eliciendus.

ISTA, quam dixi, inflammatio saepe in suppurationem vertitur, & fit vomica; ex qua si fertur pus purum & album, salutis spes est, quia malum est in tunica. Sin autem totum jecur ab ea consumitur, lenta febre & anxietate summa diu luctatus moritur aeger. Frequentissimus est, ut a viatoribus accepi; in *India Orientali* dirus hic morbus, & emissio per medicamentum causticum humore, non raro sanatur. Ulcus autem, ut in fonticulis mos est, diu apertum servare oportet. Me-

morat hunc effectum doctissimus Bontius, & curandi modum illi, quem proposuimus, non absimilem diserte satis explicat (a). Quin & eandem Medicis nonnullis olim in usu fuisse, observat Celsus (b).

Ex iis denique, quae bilem ipsam emendant, nihil utilius est illa potione, quae habet *succi limoniorum* drachmas sex, *salis absinthii* drachmam semis, *aquae cinnamomi simplicis* unciam unam, *sacchari albillimi* scrupulum unum; quae etiam, ubi alvus nimis soluta est, auxilio erit, modo somniferis vis ejus irritans rite coërceatur. Propter vires etiam consimiles *elixir vitrioli Mynsichti*, ex *aqua Bathoniensi* aut *Spadana* assumptum, multum commodi adfert.

SECTION II.

Diabetes.

NIMIAM urinae saporis, odoris, & coloris mellei, profusionem, *diabetem* dictam, non renum esse, ut vulgus Medicorum existimat, sed jecinoris morbum, indicium certissimis jam dudum demonstravi (c) Nolo cramben bis coctam

(a) Vid. *Histor. nat. & medic. Ind. Orient. Lib. II, cap. 8.*

(b) *Lib. IV. cap. 8.*

(c) *Mechanical account of poisons, Essay I. edit. 4.*

Etiam apponere; & ea, quae faciis, ut opinor, prolixè proposui, repetere. Unicum tantum illis, quae de cura ibi dicta sunt, remedium adjungam, hoc est *serum aluminatum* quod ex *lactis paululum cocti* libris quatuor, & *aluminis* drachmis tribus conficitur. Si hujus enim quarta librae pars ter minimum die bibatur, ad profluvium illud sistendum plurimum valet.

Si quis autem quaerat, unde tanta humoris copia in hoc morbo laborantibus suppeditari possit: Facili sane experimento comperimus, corpora quaedam interdum imbibere, & ad se trahere, ex aëre humidum; quo cum moles, tum pondus, eorum augeatur. Ita *sal tartari* udo aëri expositus in tantum crescit, ut libra una rite calcinata ad libras decem exsurgat. Quidni igitur dicamus, ex sphaera vaporum nos ambiente nonnullos eorum corpus ad illos recipiendos aptum intrare, qui humori aqueo in renes derivando conjuncti copiam ejus accumulent? Quapropter, cum frigidus ac humidus aër hoc malo affectis minime conveniat, calidum certe & siccum, si liceat, eos petere oportet.

RATIONEM autem hic reddere lubet, qui factum fuerit, ut apud antiquos tam raro occurreret hic morbus, ut illum bis tantum se vidisse referat Galenus (a). Id igitur ex more vivendi, quo utebantur, nostro multum dissimili provenisse autumo. Illos enim hoc ma-

ma-

(a) *De locis affectis, Lib. vi.*

malum maxime corripere dixi, qui inertes ac desidioſi vitam agunt; & luxuria affidue diffluentes, poſtquam vino meraciori ſanguinem & humores accenderint, frigidis potionibus in-tempeſtively ſitim reſtinguere ſolent. Veteres autem, licet plus fatiſ vinofi, prudentiores tamen hac in re ſibi cavebant; & inflati venas mero paulatim ad temperantiam redibant, ſer-ſim corpus refrigerantes, calidiſque aut fal-tem egeſtidis liquoribus ſitim compeſcentes.

